

КРИМІНАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА КРИМІНАЛІСТИКА; СУДОВА ЕКСПЕРТИЗА; ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ

УДК 343.13:344.13(477)

DOI <https://doi.org/10.32838/2707-0581/2019.6/29>

Луців М.З.

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ПОРЯДКУ ПРОХОДЖЕННЯ ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ (СТАТТІ 407–409 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ)

Стаття присвячена проблемним питанням підслідності кримінальних правопорушень проти порядку проходження військової служби, які передбачені статтями 407–409 КК України. У цій статті загалом досліджується поняття підслідності та кримінально-процесуальної компетенції, спільні риси цих понять та їх відмінності, структурні елементи компетенції. Також звертається увага на класифікацію запропонованих науковцями видів підслідності та виділення серед них предметної (родової), персональної, предметно-персональної підслідності за зв'язком проваджень, альтернативної, територіальної, імперативної та виключної. Крім цього, відзначаються негативні наслідки для кримінального провадження у разі порушення правил підслідності під час досудового розслідування. У цій статті у зв'язку із законодавчими змінами досліджено органи, якими здійснювалося досудове розслідування як військових злочинів загалом, так і злочинів проти порядку проходження військової служби зокрема після втрати органами прокуратури функції досудового розслідування та до початку діяльності Державного бюро розслідувань. Також з'ясовано, що у разі визначення за останнім підслідності військових злочинів, у тому числі і передбачених статтями 407–409 КК України, законодавцем застосовано предметну або родову підслідність, основною ознакою якої є наявність спільного родового об'єкта, тобто суспільних відносин, що виникають у процесі проходження військової служби різними категоріями військовослужбовців. У цій статті досліджено специфіку проведення досудового розслідування зазначеної категорії злочинів та труднощі, які виникають в органі досудового розслідування у зв'язку з його проведенням, а також відзначається доволі ефективно розслідування злочинів проти порядку проходження військової служби протягом останніх п'яти років. Звертається увага на проблемні питання територіальної підслідності цих злочинів у зв'язку зі специфікою вчинення їх об'єктивної сторони та місцем знаходження органу досудового розслідування. З'ясовується та обґрунтовується необхідність створення спеціального органу, до функцій якого буде віднесено проведення досудового розслідування військових злочинів, а також усіх злочинів, скоєних військовослужбовцями, чи злочинів, скоєних на території військових об'єктів.

Ключові слова: поняття підслідності, кримінально-процесуальна компетенція, види підслідності, підслідність військових злочинів, предметно-персональна підслідність, територіальна підслідність.

Постановка проблеми. Чинний Кримінальний процесуальний кодекс України (далі – КПК України) досить чітко унормовує правила підслідності кримінальних правопорушень, що має велике значення в аспекті визначення органу, до повноважень якого належить здійснення досудового розслідування в конкретному кримінальному

провадженні, забезпечення допустимості доказів, зібраних під час процесуальної діяльності тощо.

Згідно з КПК України здійснення досудового розслідування всіх військових злочинів, у тому числі і проти встановленого порядку проходження військової служби, які розслідувалися до 20.11.2017 слідчими військової прокуратури,

покладається на Державне бюро розслідувань. При цьому всі військові злочини, які внесені до ЄРДР до 20.11.2017 р., продовжують розслідуватися слідчими військових прокуратур, а ті, які зареєстровані після скеровувались до інших органів досудового розслідування. Із 27.11.2018 р. оголосило про початок роботи Державне бюро розслідувань та його територіальні управління, які нині здійснюють досудове розслідування військових злочинів. Розслідування слідчими військової прокуратури військових злочинів є лише питанням часу і вже в найближчому майбутньому (до 20.11.2019) ця функція має повністю перейти до іншого органу, а тому питання доцільності і раціональності таких змін стає на перший план, особливо тоді, коли військові формування беруть участь у бойових діях на Сході країни. Саме тому такі зміни законодавства мають, як видається, пройти ґрунтовний науковий аналіз.

Дотримання правил підслідності забезпечує реалізацію ст. 19 Конституції України, згідно з ч. 2 якої органи державної влади, їх посадові особи зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені Конституцією та законами України. Саме тому проведення досудового розслідування органом, якому не підслідне те чи інше кримінальне правопорушення, свідчить про недопустимість зібраних ним доказів зі всіма подальшими негативними правовими наслідками (п. 2 ч. 3 ст. 87 КПК України). Актуальність вказаного питання для наукової дискусії по-новому постала після створення в Україні кількох нових органів досудового розслідування протягом останніх років.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей підслідності злочинів проти встановленого порядку проходження військової служби задля оцінки досконалості чинного кримінального процесуального законодавства в цьому сегменті та формулювання науково обґрунтованих пропозицій, спрямованих на його удосконалення.

Стан наукових досліджень. Дослідженню питання підслідності у науці кримінального процесу традиційно приділяється значна увага. В умовах дії КПК України 2012 р. воно було предметом наукового пошуку А.А. Бабича, В.В. Вапнярчука, О.В. Капліної, Л.М. Лобойка, М.А. Погорецького, Д.Б. Сергєєвої, М.С. Городецької, В.Т. Нора, О.Ю. Татарова, В.В. Топчія, Л.І. Щербіни та багатьох інших учених. Дослідженню питань підслідності військових злочинів присвячена стаття А.А. Бабича «Проблемні питання визначення підслідності військових злочинів за новим КПК

України», яка в контексті останніх законодавчих змін та утворення нових органів досудового розслідування є вельми актуальною. Проте питанням підслідності злочинів проти встановленого порядку проходження військової служби в науці кримінального процесу окрема увага не приділялася, що й зумовлює актуальність подальшого їх дослідження.

Виклад основного матеріалу. Серед науковців є багато різних трактувань поняття підслідності. У своїх працях ще М.С. Строгович характеризував підслідність як властивість справи, що полягає в тому, що вона належить до того або іншого слідчого або категорії слідчих [5, с. 41]. Така інтерпретація є основою та фундаментом, з якого відбулося вже подальше удосконалення та наділення поняття «підслідність» додатковими ознаками. Так, Л.М. Лобойко визначає підслідність як: сукупність встановлених законом ознак кримінальної справи, згідно з якими вона належить до провадження того чи іншого органу досудового розслідування. Окрім того, науковець розглядає питання підслідності в контексті дослідження сутності поняття «компетенції», яке використовується не тільки в доктрині, а й у чинному КПК України (ст. 25, 28, 36, 110, 218 тощо). Як зазначає Л.М. Лобойко, до кримінально-процесуальної компетенції слід віднести обсяг публічних справ у сфері вирішення кримінально-правових конфліктів, що виникають у суспільстві, який покладений законом на орган досудового слідства, прокуратуру і суд. Компетенція органів досудового слідства, прокуратури і суду є, з одного боку, спеціальною компетенцією державних органів, а з іншого – загальною щодо окремих видів діяльності цих органів. До структурних елементів кримінально-процесуальної компетенції входять нормативно встановлені цілі діяльності органів, які ведуть процес; предмет відання як юридично визначені певні сфери і об'єкти впливу, що відображуються в поняттях «належність заяв про злочини», «підслідність кримінальних справ»; владні повноваження як гарантована законом міра прийняття процесуальних дій; правові норми, що містяться в статутних нормативно-правових актах, є матеріальними «компетенційними» нормами, а кримінально-процесуальні норми – процесуальними «компетенційними» нормами [4, с. 77].

Тобто, як зазначалось, підслідність передбачає встановлену актами законодавства сукупність ознак, на підставі яких можна визначити той чи інший державний орган, який наділений компетенцією проведення досудового

розслідування скоєного злочину (правопорушення). З приводу термінів «підслідність» і «компетенція» В.В. Вапнярчук зазначає, що поняття підслідності пов'язане з поняттям компетенції, юрисдикції і підсудності. Відмінність цього поняття від компетенції полягає в тому, що підслідність відносини між органом розслідування і кримінальним провадженням характеризує з точки зору юридичних ознак провадження (об'єкта); компетенція ж – з точки зору ознак відповідного органу (суб'єкта) [1, с. 276]. При цьому правила підслідності сприяють швидкому та якісному проведенню досудового розслідування, дотриманню прав учасників кримінальної процесуальної діяльності, гарантуючи їм можливість правильно адресувати свої звернення.

Підсумовуючи викладене, варто погодитися із визначенням, запропонованим О.В. Капліною та В.В. Вапнярчуком, відповідно до якого підслідність – це сукупність встановлених процесуальним законом ознак кримінального провадження, відповідно до яких воно належить до відання певного органу досудового розслідування. Досить цікавим є і підхід цих науковців щодо видів підслідності, кожен з яких знайшов своє відображення у чинному КПК. Предметна або родова підслідність безпосередньо пов'язана зі ступенем та характером суспільної небезпеки злочину. Основна ознака такого виду підслідності знайшла своє відображення у кваліфікації кримінального правопорушення за статтями Особливої частини КК України, тобто визначається категорією злочину. Іншим видом підслідності є персональна підслідність, яка виражається в залежності від суб'єкта злочину. Змішаною є предметно-персональна підслідність, яка поєднує в собі ознаки двох зазначених вище видів підслідності, тобто враховується як вид кримінального правопорушення, так і суб'єкт його вчинення. Якщо одне кримінальне правопорушення пов'язано з іншим, а їх виділення може зашкодити якості досудового розслідування, хоча вони підслідні різним органам, то в такому разі матиме місце підслідність за зв'язком проваджень. Своєю чергою альтернативною є підслідність, коли закон дає змогу розслідувати злочин залежно від органу, який розпочав досудове розслідування. Окремим видом підслідності є територіальна, відповідно до правил якої досудове розслідування здійснюється слідчими того органу, під юрисдикцією якого перебуває місце вчинення кримінального правопорушення. Також двома іншими видами підслідності, на думку вказаних науковців, є імперативна підслідність (коли

під час досудового розслідування стосовно особи виявлено інші злочини (злочин), вчинені цією особою, однак указаний злочин чи злочини не підслідні цьому органу досудового розслідування, а їх виділення в окреме провадження може негативно відбитися на досудовому розслідуванні, тоді прокурор своєю постановою, виконуючи функцію процесуального керівництва, визначає підслідність усіх злочинів) та виключна підслідність (коли орган, за яким закріплено обов'язок здійснювати досудове розслідування відповідно до ст. 216 КПК України не може його здійснювати (у районі проведення АТО чи ООС), тоді Генеральний прокурор своєю постановою сам визначає орган, який проводитиме досудове розслідування [1, с. 276–279]).

Тобто для визначення підслідності кримінального правопорушення за тим чи іншим органом досудового розслідування законодавець застосовує кілька критеріїв, а саме: наявність спільного родового чи безпосереднього об'єкта (тобто певного кола спільних відносин, які не обов'язково можуть бути включені до одного і того ж розділу КК України), на який посягає злочин залежно від займаної посади особи, яка скоїла кримінальне правопорушення, а також залежно від розміру шкоди, заподіяної злочиним. Отже, виходячи з положень статті 216 КПК, слід дійти висновку про те, що у формуванні Державного бюро розслідувань законодавцем використано такий вид підслідності, як предметно-персональна.

Схожим є підхід М.А. Погорецького до визначення видів підслідності, який виділяє предметну, персональну, територіальну, за зв'язком проваджень та альтернативну. Крім цього, зазначеним науковцем визначається позиція про необхідність законодавчого закріплення видів підслідності, що на практиці дало би змогу забезпечити єдиний підхід до цих категорій, а також введення інституту судового контролю щодо дотримання правил підслідності [2, с. 72–79]. Зазначені пропозиції є досить слушними та потребують подальшого їх наукового обговорення і розвитку, оскільки порушення правил підслідності тягне за собою, як зазначалося вище, визнання зібраних доказів недопустимими. На підтвердження викладеного, відповідно до висновку Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 07 вересня 2016 року, видається, що проведення досудового розслідування кримінального провадження, зокрема, проведення окремих слідчих (розшукових) дій, заходів забезпечення кримінального провадження тощо органом, до

компетенції якого згідно із процесуальним законодавством не віднесено його здійснення, порушує загальні засади законності здійснення кримінального провадження, закріплені у ст. 9 КПК України, та унеможлиблює виконання завдань кримінального провадження, визначених у ст. 2 КПК України [6].

Злочини проти встановленого порядку проходження військової служби, які передбачені статтями 407–409 КК України, фактично підслідні тому ж органу, що й усі військові злочини, за винятком статті 422 КК України. Так, відповідно до ст. 216 ч. 4 п. 3 КПК України, яка має однойменну назву «підслідність», слідчі органів державного бюро розслідувань здійснюють досудове розслідування злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військові злочини), крім злочинів, передбачених статтею 422 Кримінального кодексу України.

Відповідно до абзацу 3 пункту 1 Прикінцевих положень КПК України ч. 4 ст. 216 КПК України вводиться в дію з дня початку діяльності Державного бюро розслідувань України, але не пізніше п'яти років з дня набрання чинності КПК України. Саме тому ч. 4 ст. 216 КПК України фактично розпочала діяти наприкінці листопада 2018 року, оскільки 28.11.2018 на засіданні Уряду прийнято рішення про ухвалення розпорядження про можливість здійснення із зазначеної дати Державним бюро розслідувань покладених на нього Законом України «Про Державне бюро розслідувань» повноважень. З урахуванням викладеного мала місце ситуація, коли досудове розслідування військових злочинів проводилося майже всіма органами досудового розслідування. Так, військові злочини, зареєстровані до 20.11.2017, продовжують розслідувати слідчі військових прокуратур, злочини, зареєстровані у період з 20.11.2017 по 27.11.2018, розслідують слідчі тих органів поліції чи безпеки, на яких постановою прокурора на підставі ст. 36 п. 5 КПК України покладено проведення такого досудового розслідування, а з 27.11.2018 розслідування військових злочинів проводиться слідчими Державного бюро розслідувань.

Проте проведення досудового розслідування саме військових злочинів має декілька досить істотних особливостей. По-перше, серед слідчих органів прокуратури є також певне розмежування щодо підслідності і таке розмежування визначається наказом Генерального прокурора України № 12Гн від 29.08.2014, відповідно до п. 7–9 якого слідчі військових прокуратур здійснюють

досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 402–421, 425–435 КК України, а також вчинених військовослужбовцями правоохоронних органів та іншими особами, зазначеними у частині 4 статті 216 КПК України, які проходять службу та/або працюють у державних органах чи установах, указаних у пункті 1 цього Наказу. Розслідування кримінальних правопорушень, вчинених групою осіб, здійснюється в повному обсязі слідчими військових прокуратур, якщо хоча б один зі співучасників є особою, зазначеною в пункті 7 цього Наказу, або хоча б один із злочинів є військовим.

Іншою, не менш важливою особливістю, є те, що відповідно до п. 3.2. цього Наказу в умовах особливого періоду, запровадження надзвичайного, воєнного стану або проведення анти-терористичної операції із залученням з'єднань, військових частин та підрозділів Збройних сил України, Національної гвардії України, Державної прикордонної служби України, інших військових формувань, місцем постійної дислокації яких є територія в межах військового гарнізону, особовий склад військових прокуратур (прокурори, слідчі) може відряджатися до районів розташування цих з'єднань, військових частин на період виконання вказаними з'єднаннями, військовими частинами та підрозділами завдань за призначенням.

До набуття чинним КПК України законної сили згідно зі ст. 112 КПК України 1960 року підслідність у справах про військові злочини, передбачені статтями 402–421 та 423–435 КК України, визначалася таким чином, що досудове слідство проводилося слідчими прокуратури. У період реформування кримінального процесуального законодавства вкрай необхідно зберегти напрацьований позитивний досвід боротьби з військовими злочинами у Збройних силах України, у зв'язку з чим незрозумілим є той факт, що у ст. 38 КПК України не передбачено створення спеціальних слідчих підрозділів з розслідування військових злочинів та загально кримінальних злочинів, вчинених військовослужбовцями на територіях військових об'єктів. Разом із тим, розглядаючи по категоріях справи, які підслідні Державному бюро розслідувань, постає питання: чи відповідають такі положення КПК України завданням діяльності цього органу, який фактично має здійснювати розслідування злочинів і забезпечувати дотримання правопорядку у Збройних силах України? До того ж розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень має певну

специфіку, яка полягає в тому, що слідчий має бути обізнаний зі структурою військових формувань, порядком несення військової служби і поведінням зі зброєю та іншою інформацією, яка містить військову таємницю, мати певні допуски до такої інформації і доступ на територію військових частин.

Якщо ж детально розглянути особливості підслідності злочинів, передбачених ст. 407–409 КК України, то насамперед хотілося б наголосити, що саме присутність працівника військового правоохоронного органу в умовах ведення підрозділом бойових дій дасть змогу оперативно відреагувати на будь-яку спробу особового складу перестати виконувати військовий обов'язок через роз'яснення настання негативних наслідків. Загалом з моменту початку хвиль мобілізації кількість самовільних залишень військової частини, дезертирств та ухилень від військової служби зростає в десятки разів, що насамперед пов'язується із початком бойових дій на території нашої країни. Так, у 2013 році зареєстровано 369 військових злочинів, у 2014 – 4153, а у 2015 – 6213, у 2016 – 3650, у 2017 – 4577, у 2018 – 3694. Серед указаних злочинів кримінальні правопорушення, передбачені статтями 407–409 КК України, становлять у 2013 – 45 злочинів, у 2014 – 2956, 2015 – 4981, у 2016 – 2745, у 2017 – 3672, у 2018 – 3015, питома вага цього виду злочинів у загальній кількості військових злочинів зростає з 12% у 2013, 71,1% – у 2014, 80,1% – у 2015, 75,2% – у 2016, 80,2% – у 2017 та 81,6% – у 2018 році.

У 2014 році повідомлено про підозру 59,1% злочинців зазначеної категорії від зареєстрованих злочинів, 2015 – 82,5%, 2016 – 81,49%, 2017 – 74,18%, 2018 – 53,9%, що свідчить на цифрах про досить ефективну роботу слідчих військових прокуратур і ставить досить раціональні питання про можливість у таких особливих умовах високоефективно працювати новоствореному органу – Державному бюро розслідувань.

Іншим не менш важливим чинником, який необхідно враховувати, є той факт, що система органів військової прокуратури максимально оптимізована та пристосована до умов сьогодення та готова гнучко реагувати на зміни, що можуть відбутися. Водночас структура Державного бюро розслідувань та кількісний штат слідчих у територіальних управліннях раціонально не розподілені під наявне розташування військ.

Крім того, у багатьох країнах світу функціонує спеціальний правоохоронний орган з підтримання правопорядку та здійснення досудового

розслідування в збройних силах та інших військових і воєнізованих формуваннях, утворених відповідно до законодавства. Наприклад, у Польщі орган, що виконує військово-поліцейські функції, має назву Військова Жандармерія Війська Польського, в Нідерландах – Королівська Військова поліція Нідерландів, у Франції – Національна жандармерія, у Фінляндії – військова поліція (фін. *Sotilaspoliisi*), в Італії – Корпус карабінерів [7].

Схожий підхід закріплено і в Концепції реформування кримінальної юстиції України, затвердженої Указом Президента України від 08.04.2008 р. № 311/2008, де визначено переформатування Військової служби правопорядку у Збройних силах України у військову поліцію та закріплено за останньою проведення досудового розслідування військових злочинів.

Аналогічною є позиція Міністра оборони України, який у 2016 році затвердив План дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 роках, відповідно до якого реформування Військової служби правопорядку Збройних сил України у Військову поліцію є оперативною метою № 3.7 [8]. Ідея створення військової поліції та відповідні законопроекти розроблені вже давно, однак на законодавчому рівні закріплення такого органу відсутнє. Тобто варто зазначити, що з метою дотримання основоположних принципів Конституції України та позбавлення прокуратури функції досудового розслідування таку функцію у разі розслідування військових злочинів необхідно покласти на спеціальний орган, який би займався виключно питаннями розслідування військових злочинів, а також усіх злочинів, скоєних військовослужбовцями, чи злочинів, скоєних на території військових об'єктів. Слідчі ж органу, який проводитиме досудове розслідування військових злочинів, також мають бути військовослужбовцями, що дасть змогу їм в умовах ведення бойових дій виконувати свої функції та мати гарантії соціального захисту такі ж самі, що і у військовослужбовців, і оперативно відряджати їх до місць служби, де буде найбільша необхідність.

Окремо слід зупинитися на проблемі територіальної підслідності або місця проведення досудового розслідування злочинів, пов'язаних з ухиленням від проходження військової служби. Органи досудового розслідування мають розгалужену систему своїх територіальних підрозділів, на кожен із яких покладено обов'язок проводити досудове розслідування підслідних кримінальних правопорушень, які вчинені на території, що перебуває під його юрисдикцією, тобто залежно від

конкретного місця скоєння злочину буде визначатися територіальний підрозділ органу досудового розслідування, який проводитиме розслідування. Здебільшого територіальна підслідність у межах одного органу визначається відомчими нормативно-правовими актами. Питання територіальної підслідності особливо гостро постає під час проведення досудового розслідування злочинів проти встановленого порядку проходження військової служби, які визначені статтями 407–409 КК України. Виходячи з об'єктивної сторони цих кримінальних правопорушень та місця, де вони вважаються вчиненими, слід виокремити деякі особливості. Так, самовільне залишення військової частини або місця служби військовослужбовцем, а також нез'явлення його вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрадження, відпустки або з лікувального закладу, тобто об'єктивна сторона злочинів, передбачених ст. 407–408 КК України, передбачає собою діяння, що складається із кількох етапів. У разі самовільного залишення військової частини чи місця служби військовослужбовець, перебуваючи на службі, незаконно, тобто всупереч установленому порядку без дозволу покидає місце служби чи територію військової частини, однак сам цей факт не достатній для наявності в діях правопорушника злочину. Для закінченого складу злочину останній мусить бути відсутній на службі протягом певного періоду часу. Разом із тим проблема виникає у разі, коли військова частина вибуває для бойових навчань на територію іншої області, де військовослужбовець вчинив як раз самовільне залишення, після чого військова частина повертається на місце постійної дислокації і через певний період часу повертається і військовослужбовець. У такій ситуації виникає питання щодо місця скоєння злочину та органу досудового розслідування, який має розслідувати цей злочин. Місцем самовільного залишення є територія іншої області, але термін незаконної відсутності (три дні, десять чи місяць) закінчилися уже, коли частина повернулася до місця постійної дислокації, а саме із закінченням цього періоду те чи інше діяння набуває ознак кримінально карного. Схожа ситуація виникає і тоді, коли військова частина вибуває для виконання на тривалий період часу бойового завдання і військовослужбовець вчиняє самовільне залишення вже на новому місці служби. У такому разі організувати досудове розслідування і пошук військовослужбовця в умовах проведення бойових дій надзвичайно складно і

часто витребувати найнеобхідніші документи з підрозділу для проведення першочергових слідчих дій не видається можливим через те, що такі документи знаходяться у місці постійної дислокації військової частини. Така ситуація може бути і коли військовослужбовець вчиняє самовільне залишення із постійного місця служби, а військова частина вибуває до нового разом зі всіма документами. Проблемна ситуація виникає і у разі, коли військовослужбовець під час передислокації військової частини, тобто під час переміщення, вчиняє таке самовільне залишення.

Не менш складною є ситуація за нез'явлення військовослужбовця вчасно без поважних причин на службу у разі звільнення з частини, призначення або переведення, нез'явлення з відрадження, відпустки або з лікувального закладу. Військовослужбовцю може бути надана відпустка з місця проходження військової служби, наприклад, з місця проведення бойових дій, після чого внаслідок бойових маневрів місце дислокації частини змінюється. Після певного проміжку часу, вчинивши закінчений склад злочину, військовослужбовець хоче продовжити службу, проте об'єктивної можливості повернутися немає, оскільки фактичне знаходження частини йому невідоме або є інші об'єктивні обставини, які унеможливають таке повернення. Інший варіант має місце тоді, коли військовослужбовець не прибув на місце служби у визначений строк, а його підрозділ перебуває у постійному русі та маневрує і закінчення терміну незаконної відсутності, з якого настає кримінальна відповідальність, відбулося під час таких маневрів.

Також слід звернути увагу на ситуацію, коли у разі дезертирства військовослужбовець із навчального закладу замість того, щоб прибути у військова частину, покидає територію України. Постає досить складне питання щодо органу, який уповноважений проводити досудове розслідування, той, що знаходиться за місцем розташування навчального закладу, де востаннє військовослужбовець перебував на службі, чи той орган, під юрисдикцією якого розташована військова частина, до якої мусив прибути військовослужбовець.

Аналогічні питання територіальної підслідності виникають і у разі вчинення військовослужбовцем злочину, передбаченого ч. 2 ст. 409 КК України. Так, військовослужбовець призивається на військову службу комісаріатом, після чого отримує припис та вибуває для подальшого проходження служби до військової частини, яка дислокується в

іншій області. Надалі останній прибуває до контрольно-пропускного пункту військової частини, після чого відмовляється фіксувати факт прибуття для проходження служби у військовій частині взагалі і, не проходячи на територію військової частини, повертається до свого місця проживання. Фактично ж військовослужбовець не прибув у військову частину, а тому постає раціональне питання щодо його можливості відмовитися виконувати обов'язки військової служби, вся ж документація щодо військовослужбовця знаходиться у військовому комісаріаті, котрий призвав його.

Висновки. Узагальнюючи проблемні питання територіальної підслідності злочинів проти порядку проходження військової служби, передбачених статтями 407–409 КК України, доцільним видається унормувати повноваження прокурора з метою виконання завдань кримінального провадження самостійно визначати підслідність

того чи іншого кримінального правопорушення, відповідно до якого прокурор регіонального або вищого рівня в кожному випадку вчинення військовослужбовцем злочину проти порядку проходження військової служби міг би своєю постановою визначити місце проведення досудового розслідування таких злочинів з урахуванням усіх обставин кримінального правопорушення не за місцем його фактичного вчинення, а за місцем знаходження більшості свідків, документів та інших доказів, що істотно оптимізує досудове розслідування та забезпечить можливість його проведення у розумні строки. Іншим варіантом виходу з такої ситуації є можливість доручення досудового розслідування такого злочину кільком територіальним підрозділам органу досудового розслідування шляхом створення слідчої групи з метою можливості збирання доказів у межах територіальної юрисдикції кожного з них.

Список літератури:

1. Кримінальний процес : підручник/ О.В. Капліна, О.Г. Шило, В.М. Трофименко та ін.; за заг. ред. О.В. Капліна, О.Г. Шило. Харків : Право, 2018. 584 с.
2. Погорецький М.А. Удосконалення кримінального процесуального законодавства України щодо підслідності органів досудового розслідування / Погорецький М.А., Волкоруб С.Г. *Вісник кримінального судочинства*. 2017. № 1. С. 72–80.
3. Погорецький М.А. Визначення прокурором підслідності кримінального провадження / М.А. Погорецький, В.О. Гринюк. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 3. С. 60–68.
4. Лобойко Л.М. Кримінально-процесуальна компетенція: поняття і структура. *Юридична Україна*. 2005. № 3. С. 73–77.
5. Строгович М.С. Курс советского уголовного процесса: порядок производства по делам по советскому уголовно-процессуальному праву. Т. 2. Москва : Наука, 1970. 516 с.
6. Лист заступника голови Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ С. Кравченка заступникові Генерального прокурора України Холодницькому Н.І. Вих № 9-2388/0/4-16 від 13.09.2016 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VRR00209?an=1> (дата звернення: 10.10.2019).
7. Лазукова О.В. Проблеми визначення підслідності злочинів проти встановленого порядку несення військової служби (військових злочинів). *Актуальні проблеми захисту прав та представництва законних інтересів військовослужбовців та військовозобов'язаних у кримінальному та адміністративному законодавстві: сучасний стан та перспективи* : матеріали наук.-практ. конф., 11 груд. 2015 р. Харків, 2015. С. 107–109.
8. План дій щодо впровадження оборонної реформи у 2016–2020 рр. (дорожня карта оборонної реформи): затв. Міністром оборони України 15.08.2016 р. URL: http://www.mil.gov.ua/content/tenders/Plan_2208.pdf (дата звернення: 10.10.2019).
9. Бабич А.А. Проблемні питання визначення підслідності військових злочинів за новим КПК України. *Актуальні проблеми політики*. Випуск № 48, 2013.

Lutsiv M.Z. PROBLEMATIC ISSUES OF THE INVESTIGATORY POWERS CONCERNING CRIMES AGAINST THE ORDER OF MILITARY SERVICE COMPLETION (ARTICLES 407–409 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE)

The article is dedicated to the problematic issues of investigatory powers concerning criminal offenses against the order of military service completion per articles 407–409 of the Criminal Code of Ukraine. In essence, this article explores concepts of investigatory powers and authority from the perspective of criminal procedure, common features of these concepts and their differences, and the structural elements of such an authority. Additionally, the classification of types of the investigatory power offered by scientists is considered and categorization among them of the objective (categorical), personal, objective-personal investigatory

powers in connection with proceedings, alternative, territorial, imperative and exclusive. In addition, negative consequences for criminal proceedings are noted in the case of violation of investigatory power rules during the pre-trial investigation. Following changes in legislation, this article explores the authorities that conducted pre-trial investigations of all military crimes, and crimes against the order of military service completion in particular, after the loss of the pre-trial investigation power by the State Prosecution Bureau and before the State Investigation Bureau commenced its work. It has also been ascertained that in determination of the investigatory powers in military crimes by the latter, including those governed by Articles 407–409 of the Criminal Code of Ukraine, the legislator applied objective or categorial criteria in determining the investigatory powers, where the main factor is the presence of a common type of object, as is the case with public relationships that arise over the course of completion of military service by various categories of servicemen. This article explores the specific nature of the pre-trial investigation of a given category of crimes and the difficulties encountered by the pre-trial investigation body in connection with its activities, and also identifies a fairly effective investigation of crimes against the order of completion of military service over the course of the last five years. Attention is drawn to the issues concerning the territorial investigatory powers of these crimes in connection with the specific nature of their objective side and the location of the pre-trial investigation authority. The necessity to establish a specialist body is clarified and justified, the competency of such body will include the pre-trial investigation of military crimes as well as all crimes committed by military personnel or crimes committed in the territory of military entities.

Key words: *concept of investigatory powers, authority vested under criminal procedure, types of investigatory powers, authority of investigatory powers for military crimes, objective-personal investigatory powers, territorial investigatory powers.*